

Vakbondsonderdrukking en -verzet

De geschiedenis van de salvadoriaanse vakbeweging is, net als de geschiedenis van het salvadoriaanse volk, een verhaal van onderdrukking en van verzet. De laatste jaren, onder het presidentschap van de Christendemokraat Duarte is er weer een bloedig hoofdstuk aan toegevoegd. Maar ondanks de zware repressie zien we de laatste anderhalf jaar een heropleving van de vakbeweging. De strijd van de vakbeweging gaat een steeds belangrijker rol in het verzet

De eerste vakorganisatie in het kleinste land van Midden-Amerika werd al in 1910 opgericht door arbeiders in de handelsbedrijven. De eerste staking vond in 1920 plaats bij de spoorwegen. De economische crisis van de jaren dertig leidde op de wereldmarkt tot een forse daling van de koffie-prijzen, het produkt waar de salvadoriaanse economie toen al op dreef. De arbeiders en boeregezinnen werden het meest getroffen door de crisis en de honger sloeg toe. De miserabele levensomstandigheden van de bevolking leidden in 1932 tot een volksopstand die bloedig neergeslagen werd. De leider van de volksbeweging: Farabundo Martí en een aantal van zijn medestanders werden nog vermoord voor de opstand van de grond kwam. Toen de volksbeweging op deze manier onthoofd was, werd door het leger een bloedbad aangericht. Dertigduizend arbeiders en boeren werden afgeslacht. De arbeidersorganisaties werden vernietigd en het zou tot de economische opleving in de jaren vijftig duren voor er zich weer vakorganisaties zouden manifesteren. In eerste instantie werd de vakbeweging in de jaren vijftig en zestig sterk beheerst door met de achtereenvolgende militaire regimes samenwerkende bonden. Later ook door sterk op de Verenigde Staten gerichte organisaties.

Radikalisatie

Aan het eind van de jaren zestig kwam daar verandering in en begon een periode van opgang van de onafhankelijke vakbeweging. In 1967 vond een serie stakingen met bedrijfsbezettingen plaats, en gingen verschillende vakbonden zich strijdbaarder op te stellen. In het begin van de jaren zeventig ontstonden de guerrilla-organisaties die in de loop van de jaren een grote massabasis zouden krijgen. Er werd een viertal massa-organisaties gevormd, verbonden met de verschillende politiek-militaire organisaties. Deze massa-organisaties omvatten zowel vakbonden als boeren en studentenorganisaties, organisaties van buurtbewoners en dergelijke. Het regime van generaal Romero werd gekonfronteerd met de omvangrijkste massabeweging die El Salvador ooit gekend had. Stakingen en massale demonstraties, bezettingen en manifestaties waren vooral in de hoofdstad San Salvador een dagelijks gebeuren in 1979. Ook de guerrillabeweging groeide snel en zelfs een deel van de katholieke kerk onder leiding van aartsbisschop Oscar Romero keerde zich tegen de terreur en het sociale onrecht en koos de kant van de volksbeweging. Na de volksopstand in Nicaragua in juli 1979 leek alles er op te wijzen dat El Salvador dezelfde weg in zou slaan.

Coup

De Verenigde Staten, die zoals bekend heel Centraal Amerika als hun achtertuin beschouwen, zagen deze ontwikkeling met verontrusting aan. Ze begrepen dat om een tweede Nicaragua te voorkomen een drastische ingreep noodzakelijk was. De Amerikaanse ambassadeur Frank Devine nam het initiatief om door middel van het aan de macht brengen van een 'hervormingsgezinde regering' het revolutiegevaar te keren. Zijn inspanningen leidden er toe dat er op 5 oktober 1979 een staatsgreep plaatsvond door een groep jonge officieren. Ze kondigden de vorming van een burgerlijk-militaire junta aan en beloofden economische hervormingen waaronder een landhervorming. Door de linkse politieke partijen en de christendemokratie werden de jonge officieren aanvankelijk gesteund. Maar al snel bleek het nieuwe regime weinig hervormingen en des te meer repressie op te leveren. Het leger viel bedrijven binnen die door arbeiders bezet waren, demonstraties werden uiteengeschooten enzovoort. De leden van de links politieke partijen verlieten in januari 1980 de junta omdat *'de strijdkrachten het doorvoeren van de beloofde hervormingen verhinderen'*. De enige politieke partij die met de militairen mee bleef regeren was de christendemokratische partij van Napoleon Duarte. Een belangrijk deel van zijn partij stapte echter op om samen met onder andere de sociaal-demokraten het 'Revolutionair Demokraties Front' (FDR) te vormen. Dat front zal later met de guerrilla-organisaties van het FMLN de gezamenlijke verzetsbeweging FDR/FMLN vormen.

Repressie

De vakbeweging vormde vanaf 1980 een van de belangrijkste doelwitten van de repressie. Vakbondsleiders werden vervolgd, gevangen gezet en gedood. Vakbondslokalen worden door het leger opgeblazen. Zo werd de leiding van de vakbond van arbeiders in de elektriciteitsbedrijven STECEL gevangen genomen. Ze hadden een staking georganiseerd om toepassing van de CAO te eisen en om te protesteren tegen de repressie waar hun bond mee gekonfronteerd werd. (Er waren al achttien leden van de bond vermoord en de leiding werd regelmatig door de doodseskaders bedreigd.) De tweede dag van de staking arresteerden het leger en de veiligheidsdienst zestien leden van de bond. Leden van STECEL en van de vakcentrale FENASTRAS waar STECEL bij aangesloten is. Ze werden gevangen gezet in het hoofdkwartier van de Nationale Garde. Daar werden ze verhoord en gemarteld. Na zeventig dagen werden er vijf vrij gelaten en de overige elf werden overgeplaatst naar de strafgevangenis Santa Tecla. Een van de vijf werd na een paar maanden op weg naar zijn werk vermoord. De andere vier vrijgelatenen hadden het bedrijf verlaten, omdat ze begrepen dat ze hun leven niet zeker waren. In Santa Tecla gingen de martelingen door. Vier jaar later vertelt een van de elf, Hector Recinos daarover: *'We werden geslagen, geschopt en getrapt. Ze stalen en vernielden onze persoon-*

BUITENLAND - EL SALVADOR

lijke eigendommen. Ik kreeg een plastic zak over mijn hoofd tot ik bijna stikte. Ik werd met mijn hoofd tegen de muur geslagen en dat alles werd gefilmd. Ik denk dat ze dat gebruiken om het moreel van de troepen op te vijzelen.'

Ook de familieleden van de vakbondsleden werden niet gespaard. De zestienjarige dochter van een van de vakbondsleiders werd in juni 1981 vermoord. In augustus 1982 arresteerden leden van de plattelandspolitie-in-burger de vrouw en dertienjarige dochter van Recinos. Sindsdien zijn ze verdwenen. Familieleden en andere politieke gevangenen werden tijdens het gevangenisbezoek gearresteerd. Dankzij de nationale en internationale solidariteitsakties kwamen deze vakbondsmensen als uitzondering levend uit de kerkers van Duarte. In oktober 1984 kwamen ze als politieke vluchteling in Nederland aan. Na vier jaar gevangenis, vier jaar zware martelingen. Zonder proces, zonder dat er zelfs een aanklacht tegen hen was. Alleen omdat re een staking organiseerden om het naleven van de CAO te eisen.

Dekreten

Behalve deze directe repressie vaardigde de regering Duarte ook een groot aantal dekreten uit om de vakbeweging aan banden te leggen. Zo werden alle openbare nutsbedrijven gemilitariseerd wat betekende dat de arbeiders onder de krijgstuicht vallen. Stakingen werden voor alle ambtenaren verboden; verschillende vakbonden werden ontbonden verklaard. Al deze maatregelen misten hun effect niet. Angst regeerde in El Salvador. Het werk van de vakbeweging en de andere massa-organisaties werd vrijwel onmogelijk.

Opleving

Vanaf februari wordt de angst overwonnen en zien we een nieuwe opleving van de arbeidersbeweging. Er vinden in 1984 driehonderd stakingen plaats, waarbij in totaal vele tienduizenden arbeiders betrokken zijn. Voor het overgrote deel stakingen bij de overheid. Op 1 mei 1984 ging de arbeidersbeweging weer voor het eerst de straat op. Vierduizend arbeiders riskeerden hun leven door in San Salvador te demonstreren. Een jaar later waren het er dertigduizend. Op een manifestatie in de universiteit van Amsterdam eind augustus jongleden, analiseerde Alfredo Represa van de vakcentrale FENASTRAS deze heropleving. *Hoe moeten we deze heropleving van de massabeweging verklaren? Brede sectoren hadden verwachtingen van het aan de*

macht komen van Duarte. Ze verwachtten dat hun direkte economische eisen ingewilligd zouden worden. Maar stapje voor stapje heeft de Christendemokratie deze hoop de grond in geboord. De levensomstandigheden werden gestaag slechter: de koopkracht van de salarissen is in 1984 65 procent gedaald, de prijzen zijn 97 procent gestegen. De ekonomie van het regime blijft volledig gericht op de oorlog. De werkloosheid is, als we de gedeeltelijk werklozen meerekenen, gestegen tot 80 procent.'

De verpaupering van de bevolking staat in schril contrast met de gigantische financiële steun die het regime van de Amerikaanse regering krijgt. Drie Amerikaanse kongresleden hebben uitgerekend dat El Salvador in de afgelopen vijf jaren 1.700 miljoen dollar aan direkte bilaterale steun van de Verenigde Staten heeft gekregen.

De opleving van de strijd blijft niet beperkt tot organisaties die met het FDR-FMLN verbonden zijn. Ook bonden die met de Christendemokraten verbonden zijn, komen steeds meer in actie. Ook zij eisen, naast het inwilligen van economische eisen, steeds meer een vreedzame oplossing van de oorlog en het hervatten van de dialoog met het verzet.

Solidariteit

Het spreekt voor zich dat de salvadoriaanse vakbeweging haar strijd onder zeer moeilijke omstandigheden moet voeren. De repressie tegen de arbeidersbeweging gaat gewoon door zoals uit een aantal recente voorbeelden blijkt: de aanval van het leger op een ziekenhuis waar het personeel in staking was; de moord op tien funktionarissen van de Nationale Universiteit die steun van de regering voor de universiteit vroegen; enzovoort, enzovoort. Daarom is internationale solidariteit met die strijd van het grootste belang. Op de genoemde manifestatie in Amsterdam verklaarde Harry Bijen van het internationale sekretariaat van de FNV, dat de FNV open staat voor initiatieven vanuit de basis voor steun aan de salvadoriaanse vakbeweging en met name voor steun aan FENASTRAS. De aanwezigheid van de groep leiders van deze centrale in Nederland maakt het organiseren van solidariteitsaktiviteiten en steun voor deze tak van de salvadoriaanse vakbeweging relatief makkelijk. Een voorbeeld van zo'n initiatief is de manifestatie die de AbvaKabo BOVIS-groep en de FNV BOV-groep samen in Amsterdam organiseren op 15 november a.s. in het Mozes en Aaronhuis. Op die dag zal aandacht besteed worden aan de vakbeweging in Chili, Nicaragua en El Salvador. De mensen van FENASTRAS zullen daar aanwezig zijn en een steunproject presenteren.

Wie in zijn haar bond of bedrijf aktiviteiten voor de salvadoriaanse vakbeweging wil organiseren kan kontakt opnemen met het El Salvador Komitee in Amsterdam, of met het kantoor van FENASTRAS.

Willem Bos
(lid van het El Salvador Komitee)

[Oude contactgegevens weggelaten.]